

26.6.2014

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOKSEN JA TYÖTERVEYSLAITOKSEN KANSAINVÄLISTEN ARVIOINTIEN VAATIMAT JATKOTOIMET

I YHDESSÄ OKM:N KANSSA RATKAISTAVAT JA SEURATTAVAT ASIAT

1. ARVIOINTIRYHMIEN SUOSITUKSET

Arviointiryhmien työn tulokset julkistettiin 20.5.2014 pidetyssä tilaisuudessa. Tilaisuudessa julkistettiin sekä THL:n että TTL:n arviointiraportit. Raportit ja niiden tausta-asiakirjat ovat saatavilla ministeriön www-sivuilla.

Arviointiryhmille annettiin kaksi päätehtävää koskien:

- a. Toiminnan relevanssia ja sen tuloksia, ja
- b. Operationaalista tehokkuutta ja vaikutuksia innovaatioiden ja laadun kehittämisen kannalta.

Ensimmäisen päätehtävän erillisenä osana esitettiin arviointiryhmälle vastattavaksi myös kysymys, onko laitoksen toimintaa tarpeen jatkaa erillisenä instituuttina myös tulevaisuudessa.

Kummankin päätehtävän yhteyteen kuuluivat osakysymykset siitä, kuinka laitos toimii yhteistyössä muiden organisaatioiden, yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden kanssa.

Kumpikaan arviointiryhmistä ei päätenyt esittämään laitosten yhdistämistä tai liittämistä johonkin muuhun t&k -toiminnan organisaatioon. THL:n arviointiraportissa (s.13) todetaan, että laitosten yhteistyötä tulisi tiivistää ympäristöterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Tämä arviointiryhmän huomio tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon laitosten tulossopimuksissa ja SOTERKO -yhteenliittymän tutkimusohjelmissa.

Laitosten taloudellinen tilanne on vaikea säästöjen ja leikkausten takia. THL:n osalta on todettu, että laitoksella on ydintehtäviin kuulumattomia velvoitteita. Arviointiryhmät eivät kuitenkaan tehneet ehdotuksia priorisoinneista tai talouden vakauden kehittämisestä eri tehtävissä.

2. SUOSITUSTEN TOIMEENPANON SEURANTA

Laitosten saamien suositusten toimeenpanoa on aikaisempien arviointikierrosten yhteydessä seurattu jälkikäteen erikseen laitosten sisäisen suunnittelun välinein. Suositusten toimeenpanoa on seurattu hallinnonalan puitteissa tulossopimusten ja toimintasuunnitelmien yhteydessä, osana normaaleja toimintarutiineja.

Hallinnonalan TKI -linjaukset uudistetaan. THL ja TTL uudistavat ja päivittävät strategiansa ja ottavat huomioon kansainvälisten arviointiryhmien suositukset. SOTERKO -yhteenliittymän toimintaa laajennetaan ja sen tutkimusohjelmia uudistetaan. Nämä toimet ovat välttämättömiä tutkimuslaitosuudistuksen näkökulmasta.

Laitosten yhteistyöstä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa eivät arviointityöryhmät esittäneet erillisiä suosituksia, vaikka valmistelun yhteydessä kuultiin myös yliopistojen ja korkeakoulujen edustajia. Kiinteän ja jatkuvan yhteistyön tarve on tiedostettu ja yhteistyötä halutaan tiivistää. Tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön kehittämiseksi OKM asettaa työryhmän sekä teettää taustaselvityksen, jossa kartoitetaan yhteistyön esteitä ja hidasteita. Ryhmä tekee ehdotuksen tiekartasta yhteistyön syventämiseksi vuoden loppuun mennessä. Koko prosessi kestää vuoden 2017 loppuun.

Suosituksiin ei ole liitetty ehdotuksia, jotka koskevat laitosten kansainvälistä yhteistyötä.

Linjaus:

- Suositusten toimeenpanoa seurataan (tulossopimukset, vuotuinen toimintasuunnitelma)
- Yhteistyötä OKM:n kanssa vahvistetaan tulossopimusten laadinnassa (4-vuotisten puitesopimusten), erityisesti silloin kun on kysymys yhteistyöstä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa (esimerkiksi infrastruktuuriyhteistyö tai yhteinen hanketoiminta).
- OKM:n käynnistämän tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyöprosessin yhteydessä selvitetään erikseen ne toimenpiteet, joihin THL:n ja TTL:n osalta ryhdytään yhteistyön tiivistämiseksi ja voimavarojen säästämiseksi.
- Laitosten rahoituksen kehitystä seurataan ja arvioidaan osana TKI -rahoituksen yleistä kehitystä. Laitokset raportoivat tehdyistä toiminnallisista muutoksista ja niiden vaikutuksista tulossopimusten raportoinnin yhteydessä.
- Laitosten kansainvälisissä yhteishankkeissa ja EU -yhteistyössä tavoitteena on, että rahoitus ja osallistuminen vahvistuvat ja että yhteistyötä korkeakoulujen ja yritysten kanssa lisätään tätä varten.

3. TOIMINNAN RELEVANSSIA KOSKEVAT HUOMIOT

Toiminnan relevanssin ja sen tulosten suhteen tärkeimmät huomiot koskevat vaikuttavuutta ja sitä, että tulokset tulisi saada paremmin esille sekä suhteessa päättäjiin ja hallintoon että asiakkaisiin ja kansalaisiin. Näistä huomioista seuraa velvoitteita, jotka koskevat molempia laitoksia. Tämä näkökohta on tullut esille aikaisemmissa laitosarvioinneissa.

Arviointiryhmät ovat panneet merkille, että kumpikin laitos on näkyvä julkinen toimija ja että laitokset käyttävät hyvin mm. www-sivujaan informaation sekä tutkimus- ja tilastotietojen jakamisessa. Järjestöjä, yrityksiä ja kansalaistiedottamista varten on myös luotu sivustoja, joilla näiden laitosten tuottamaa tutkimus- ja tilastotietoa levitetään ja tehdään tunnetuksi.

Arviointiryhmien suositukset kohdentuvat kahteen suuntaan. Yhtäältä nähdään, että valtioneuvoston ja ministeriöiden tulisi päätöksenteon yhteydessä ottaa paremmin huomioon saatavilla oleva tutkimustieto. Toisaalta todetaan, että laitokset eivät riittävän tehokkaasti kykene tuomaan esille omia tuloksiaan valmistelun yhteydessä.

Tiedon ja tutkimusaineistojen saatavilla oloa ja avoimuutta koskevat suositukset ovat myös tärkeitä laajemman yhteistyön kehittämiseksi. THL:n arviointiraportin yhteydessä tähän asiaryhmään on paneuduttu laajemmin ja on annettu suositus toimeenpanon kiirehtimisestä. Suosituksen yhteydessä mainitaan, että tältä osin saatetaan tarvita yhteistyösopimuksia Akatemian ja yliopistojen kanssa. Asiantuntijaryhmä on ehdottanut myös, että perustetaan erillinen asiantuntijaelin THL:n toiminnan vaikutusten arvioimiseksi. THL ja TTL ovat mukana yhtenäistä julkaisutietokantaa koskevassa valmisteluyhteistyössä.

Vaikutusarviointien kehittäminen on ajankohtainen tutkimuspoliittinen haaste. Sen merkitys korostuu päätöksentekoa palvelevan selvitys- ja tutkimustoiminnan yhteydessä. Vaikutusarvioinnit ja parempi ennakointi ovat yleisiä tutkimuspoliittisia ja toimintapoliittisia haasteita.

Linjaus:

- Luodaan järjestelmällinen toimintamalli, jossa voidaan todentaa kuinka laitosten toimintaa ja tuloksia käytetään hyväksi päätöksenteon valmistelussa.
- Tämän toiminnan ulottuvuuden tulee näkyä kummankin laitoksen tulosindikaattoreissa ja toimintaa koskevassa raportoinnissa.
- Avoimen tiedon edistämiseksi edetään valtioneuvoston yleisten linjausten ja OKM:n asettamien asiantuntijaryhmien ehdotusten mukaisesti.

- Vaikutusarviointien kehittäminen otetaan huomioon hallinnonalojen yhteisissä tutkimus- ja kehittämishankkeissa. Laaja-alainen tavoitteisto lisää vaikutusarviointien haasteellisuutta, joten yhteistyön pohjaksi tarvitaan myös menetelmien yhteistä kehittämistyötä.

II SUOSITUKSET, JOIDEN TOIMEENPANO TAPAHTUU PÄÄOSIN STM:N TOIMESTA

Vaikka otsikossa on todettu, että jäljempänä olevien suositusten toimeenpano tapahtuu pääosin ministeriön toimesta, se ei silti merkitse sitä, että arviointiryhmän suositukset koskisivat vain ministeriön ja sen hallinnonalan toimintaa. Useat suositukset ovat sidoksissa hallinnonalojen yhteistyön ja sen kehittämiseen. Niiden pääasiallinen toiminnallinen yhteys on ministeriössä ja hallinnonalalla.

1. ARVIOINTIRYHMÄN SUOSITUSTEN TOIMEENPANO, THL

1. Budjettileikkauksista koituvat haitat tulisi pyrkiä minimoimaan.

Linjaus:

- Laitos laatii uudet strategiset linjaukset, joissa määritellään toiminnan uudet painotukset.
- Laitos laatii ja toteuttaa kehittämisohjelman toiminnan uudelleen suuntaamiseksi yhteistyössä ministeriön kanssa.

2. Olisi arvioitava uudelleen, mitkä tehtävät eivät kuulu laitoksen ydintoimintoihin.

Linjaus:

- Asia käsitellään erikseen laitoksessa, ministeriön johtoryhmässä ja konsernin johtoryhmässä.
- Tarvittavista jatkotoimista päätetään tämän jälkeen laitoksen em. kehittämisohjelman pohjalta.

3. Johtamisen ja hallinnon prosesseja ja niiden organisointia tulisi parantaa.
4. Tulisi ottaa käyttöön tulosindikaattorit (suoritusindikaattorit, performance indicators) tulosityksiköille ja asiantuntijoille.
5. Ulkoisten palvelupyyntöjen (toimeksiantojen) organisointia, priorisointia ja seurantaa tulisi tehostaa.

Linjaus:

- THL laatii suunnitelman siitä, kuinka em. asioissa edetään. Ministeriö hyväksyy suunnitelman osana konserniohjauksen "Hyvästä paremmaksi" - kehittämishanketta.
- Luodaan yhteinen menettelytapa toimeksiantojen seuraamiseksi reaaliaikaisesti.
- Seuranta toteutetaan tulossopimuksen ja toimintasuunnitelman yhteydessä.

6. THL:n toiminnan vaikuttavuus kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä ja siitä syntyvät merkittävät hyödyt tulisi tehdä paremmin näkyväksi ja niistä tulisi tiedottaa paremmin, ministeriölle, sidosryhmille ja kansalaisille.
7. Valtioneuvoston tulisi paremmin ottaa huomioon korkeatasoisen tutkimuksen hyödyt näyttöön perustuvassa politiikassa ja päätöksenteossa ja nähdä tässä yhteydessä THL:n asiantuntemuksen merkitys.

Nämä ehdotukset liittyvät vaikutusarviointien kehittämiseen.

Linjaus:

- Laitos raportoi vuosittain tulossopimuksen yhteydessä erikseen, kuinka asiassa on edetty.
- Valtioneuvoston tulisi määrääjoin arvioida näyttöön perustuvan toiminnan hyötyjä tärkeimpien tehtyjen päätösten pohjalta.

8. Ehdotetaan perustettavaksi neuvoa-antava asiantuntijaelin, joka säännöllisin väliajoin arvioi THL:n toimintaa (a) tutkimuksen ja asiantuntijatehtävien kesken, (b) tutkimuksen eri aihealueiden kesken ja (c) tutkimuksen ja muun toiminnan vaikuttavuuden kannalta.

Linjaus:

- Valmistellaan ehdotus, jossa arvioidaan nykyisen neuvottelukunnan ja uuden ehdotetun elimen tarve ja saatetaan toimenpide-ehdotus ministeriön johtoryhmän käsittelyyn vuoden 2014 loppuun mennessä.
9. Asettaa yhdeksi päätavoitteista sen, että helpotetaan THL:n laajojen tutkimusaineistojen luovuttamista ja niihin pääsyä laajemmalle tiedeyhteisölle. Tähän saatetaan tarvita laitoksen, Suomen Akatemian ja yliopistojen keskinäisiä yhteistyösopimuksia.

(Ks. ehdotus edellä s. 1)

2. ARVIOINTIRYHMÄN SUOSITUSTEN TOIMEENPANO, TTL

1. Ottaa paremmin huomioon valtioneuvoston säästötoimet ja tutkimuslaitosten ja niiden rahoituksen uudistamisesta aiheutuvat seikat.

(Kuten THL:n ehdotus 1, ei erillisiä ehdotuksia)

2. Perustella aiempaa paremmin strategiset valinnat ja niistä seuraavat toiminnot; tulee identifioida sidosryhmien tarpeet ja esittää perusteltuja ratkaisuja esitettyihin kysymyksiin, tehdä ehdotuksia siitä, kuinka ne toimeenpannaan ja siitä, kuinka niitä arvioidaan.

Linjaus:

- Laitos reagoi tähän strategiaa uudistaessaan. Otetaan huomioon tulossopimuksessa.
3. Panostaa toimenpiteisiin työurien pidentämiseksi ja asettaa niitä koskevat tarpeet ja tehtävät etusijalle; tätä aihepiiriä koskevaa tietoa tarvitaan päätöksenteossa, ja etenkin niissä tapauksissa, joissa väkeä on pakko vähentää määrärahojen leikkausten takia.

Linjaus:

- Kysymyksessä on yleinen linjaus, joka todennäköisesti on esillä myös tulevassa hallitusohjelmassa. Vaikuttaa tuleviin TKI -linjauksiin ja laitoksen strategiaan.
4. Parantaa edelleen toimintaa asiakasorganisaatioiden kanssa lisäämällä tutkimusta interventioiden tehokkuudesta ja yhteistyöstä; olisi kehitettävä erillinen ohjelma vaikuttavuusarviointeja varten ja täydentämään laitoksen käyttämää innovaatiomallia.
 5. Olemassa olevia tutkimuksen voimavaroja kohdennettaessa saatetaan painottaa tällä hetkellä yksilöihin kohdistuvia riskejä työoloihin liittyvien riskien rinnalla. Tarvitaan varmaa otetta toiminnan vaikutusten arvioinnissa ja suojatoimissa.
 6. Tulee parantaa sähköistä kommunikointia ja käyttää sitä toiminnassa työnantajien, työntekijöiden, päättäjien kaikkien kansalaisten suuntaan.

(Huomioidaan laitoksen strategiaa uudistettaessa, seurataan tulossopimuksen yhteydessä. Suositus 4 liittyy läheisesti hallinnonalojen yhteistyöhön ja VNK:n uuteen rahoitusvälineeseen.)

7. Seurata työolojen kehitystä työmarkkinoiden kehitystrendien valossa, ottaen huomioon, että maahanmuuttajien, kuten myös sellaisten työntekijöiden, joilla on ”joustavat” sopimukset, ja itsensä työllistävien määrä kasvaa.
8. Kehittää laitokselle sellainen erityisosaaminen, joka kattaa työelämän kehityksen laajasti, ja siten myös työn, työttömyyden, urien ja töiden vaihtelut.

Linjaus:

- Laitos uudistaa strategiansa.
- Tulossopimusten yhteydessä seurataan, kuinka arviointiryhmän suosituksia on toteutettu.
- Mahdolliset uudet toiminnan painotukset tulevat näkyville tulevassa hanketoiminnassa.

